

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

IX.517.3524.2016.MK

**Pan
Bartłomiej Łukasz Chmielowiec
Rzecznik Praw Pacjenta
ul. Młynarska 46
01-171 Warszawa**

W wystąpieniu z dnia 2 grudnia 2016 r. zwróciłem się do ówczesnego Rzecznika Praw Pacjenta o podjęcie działań w celu spowodowania, aby rzecznicy praw pacjenta szpitala psychiatrycznego objęli swoim działaniem pacjentów szpitali psychiatrycznych znajdujących się na terenie zakładów karnych i aresztów śledczych. W toku działań prowadzonych przez przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich w oddziałach psychiatrycznych funkcjonujących w jednostkach penitencjarnych ujawniono bowiem, że mimo, iż ustawa o ochronie zdrowia psychicznego przyznaje osobom korzystającym ze świadczeń zdrowotnych udzielanych przez szpital psychiatryczny (a więc również pacjentom więziennych szpitali psychiatrycznych) prawo do pomocy rzecznika praw pacjenta szpitala psychiatrycznego w ochronie ich praw, na terenie żadnego z tych szpitali rzecznicy nie prowadzili działań. Poczynione ustalenia ujawniły natomiast - tylko w zakresie stosowania przymusu bezpośredniego wobec pacjentów, gdyż taki był przedmiot badania - znaczną skalę nieprawidłowości.

W odpowiedzi udzielonej pismem z dnia 11 stycznia 2017 r. Rzecznik Praw Pacjenta poinformował, że ze względu na ograniczenia finansowe nie jest możliwe zapewnienie dostępu do rzeczników praw pacjenta szpitala psychiatrycznego pacjentom wszystkich podmiotów będących szpitalami psychiatrycznymi, w tym szpitali więziennych. Ilustrując niedobory kadrowe wskazał, że w celu zapewnienia skutecznego funkcjonowania systemu

ochrony praw pacjenta szpitala psychiatrycznego w tym zakresie, konieczne byłoby trzykrotne zwiększenie obecnej liczby rzeczników. Jednocześnie powiadomił, że planuje przeprowadzenie analizy przedstawionego problemu, a w oparciu o nią podjęcie działań w celu poprawy istniejącego stanu.

Z polecenia Rzecznika Praw Pacjenta w 2017 r. rzecznicy praw pacjenta szpitala psychiatrycznego przeprowadzili badanie stanu przestrzegania praw pacjentów na miejscu, we wszystkich pięciu więziennych oddziałach psychiatrycznych. Wyniki przeprowadzonego badania ujawniły wiele nieprawidłowości, w tym w najbardziej istotnych obszarach: w zakresie respektowania prawa pacjentów do świadczeń zdrowotnych, poszanowania ich godności i intymności, właściwego dokumentowania prowadzonego leczenia.

Liczyłem na to, zwłaszcza w świetle złożonych wcześniej deklaracji, że wyniki tych badań utwierdzą Rzecznika Praw Pacjenta w przekonaniu o potrzebie objęcia pacjentów więziennych szpitali psychiatrycznych regularną opieką rzeczników praw pacjenta szpitala psychiatrycznego. Z informacji uzyskanych podczas corocznego spotkania wszystkich rzeczników praw pacjenta szpitala psychiatrycznego, które odbyło się w dniach 10-11 kwietnia br., a w którym uczestniczył Główny Koordynator do spraw Ochrony Zdrowia Psychicznego w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich, wynika jednak, że nie zaszły dotychczas żadne zmiany i w dalszym ciągu rzecznicy nie prowadzą systematycznych działań w szpitalach więziennych.

Pacjenci placówek, które nie są objęte działalnością rzecznika praw pacjenta szpitala psychiatrycznego, mogą skorzystać w ochronie ich praw z pomocy Departamentu do Spraw Zdrowia Psychicznego Biura Rzecznika Praw Pacjenta, przedstawiając swoją sprawę na piśmie, telefonicznie za pośrednictwem infolinii lub drogą elektroniczną. Pacjenci szpitali więziennych najczęściej jednak nie mają wiedzy o tym, że z takiej możliwości mogą skorzystać, ponieważ w szpitalach więziennych ani rzecznik praw pacjenta szpitala psychiatrycznego, ani więzienna służba zdrowia, nie realizują obowiązku informowania o zakresie działania rzecznika.

Ponadto, należy mieć na uwadze, że w przypadku pacjentów szpitali więziennych zasady utrzymywania kontaktów ze światem zewnętrznym normowane są przepisami Kodeksu karnego wykonawczego i w związku z tym podlegają dodatkowym ograniczeniom. Pacjenci-więźniowie nie mają dostępu do elektronicznych środków

komunikacji, ich kontakty w postaci widzeń podlegają reglamentacji (dwa razy w miesiącu po 60 minut, widzenie może odbyć się z rodziną lub innymi osobami bliskimi, a z pozostałymi osobami tylko, jeśli zgodę wyrazi dyrektor zakładu karnego), podobnie jak kontakty telefoniczne (jedna rozmowa dziennie, czas rozmowy ograniczony). Możliwość dotarcia do pomocy przez pacjentów więziennych szpitali psychiatrycznych jest więc dużo bardziej ograniczona w porównaniu z pacjentami szpitali powszechnej służby zdrowia, zaś możliwość wystąpienia naruszeń ich praw potencjalnie zwiększona, bo wynikająca zarówno z umieszczenia w szpitalu psychiatrycznym, jak i izolacji penitencjarnej. Z tego względu obecność rzeczników praw pacjenta szpitala psychiatrycznego w tych miejscach, jako niezależnych, kompetentnych organów kontroli, ma szczególne znaczenie.

Jeśli w chwili obecnej pełna realizacja określonych w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego zadań rzeczników wobec pacjentów więziennych szpitali psychiatrycznych nie jest możliwa, w mojej ocenie warto rozważyć podjęcie wobec tej grupy działalności choćby w węższym zakresie, ograniczonym do udzielania pomocy w dochodzeniu praw w sprawach związanych z przyjęciem, leczeniem, warunkami pobytu i wypisaniem ze szpitala psychiatrycznego oraz wyjaśniania lub pomocy w zakresie skarg tych osób. W moim przekonaniu nawet niezbyt częsta, ale systematyczna bytność rzeczników praw pacjenta szpitala psychiatrycznego w tych oddziałach, dałaby potrzebującym szansę uzyskania pomocy, a także umożliwiła pozyskanie wiedzy o przysługującym im prawie skorzystania z pomocy rzecznika w ochronie ich praw oraz sposobach realizacji tego prawa.

Podkreślić należy, że wszystkie więzienne szpitale psychiatryczne znajdują się w jednostkach penitencjarnych usytuowanych w dużych miastach: Krakowie, Poznaniu, Szczecinie, Wrocławiu oraz Łodzi. Włączenie ich do zakresu działania rzeczników, pełniących funkcję na tym terenie, nie rodziłoby trudności w dotarciu przez rzeczników do tych placówek, ponieważ w tych miastach znajdują się podmioty objęte już ich działaniem.

Obecność rzeczników w szpitalach psychiatrycznych pełni istotną funkcję prewencyjną, w znaczący sposób zwiększając gwarancje praworządnego postępowania wobec pacjentów. W przypadku pacjentów, których możliwości samodzielnego działania w celu ochrony ich praw są dodatkowo ograniczone ze względu na pobyt w jednostce penitencjarnej, nabiera to jeszcze większego znaczenia.

W związku z powyższym, zwracam się z uprzejmą prośbą do Pana Rzecznika o zainicjowanie działań w celu objęcia pacjentów więziennych szpitali psychiatrycznych pomocą rzeczników praw pacjenta szpitala psychiatrycznego w ochronie ich praw, poprzez zapewnienie obecności rzeczników w tych placówkach.